

Sociální trojčlennost (4): Článek ekonomický

Ratmír Zoubek

Zde je nejvíce nejasností a neuralgických bodů. Každému je jasné, že sem patří výroba, distribuce a konzum zboží i služeb. Skoro každého však překvapí, co vše sem podle Rudolfa Steinera nepatří:

Nepatří sem lidská práce, i když se na trzích kupovali a prodávali otroci, později rodiny či vesnice nevolníků jako pracovní síla. To bychom dnes pokládali za krajně lidsky nedůstojné. Ale pronájem je něco podobného jako prodej.

Prodávat svou vlastní práci za peníze, pronajímat pracovní sílu, být svou vlastní, je v naší době také lidsky nedůstojné, jakoby jakýsi – byť již velmi zmírněný – dozvuk dávných trhů s otroky, později nevolníky. Pocit uražené lidské důstojnosti najatých pracovních sil, námezdních pracovníků, byl pocit podvědomý, neartikulovaný, je podle Rudolfa Steinera jedním z hlavních zdrojů sociálních nepokojů a bouří; nikoli tedy jen nízké mzdy. Dohoda o pracovním poměru, o společné práci, patří do právního článku! Sem patří také např. zákoník práce.

Do ekonomického článku nepatří – a to je ještě podivnější! – ani správa kapitálu. Kapitálem míníme např. továrnu, nemocnici, kliniku, statek. Během oněch 40 let totality, tedy totálního, úplného zmatení oněch tří článků, jejich smíchání v jednom politicko-partajním kadlubu, se mohl dostat např. ke správě továrny, k primariátu, na katedru univerzitního profesora ten, kdo se dokázal nejvíce zalíbit vedoucímu tajemníkovi KSČ, tedy orgánu politickému, jenž navíc nebyl ani demokraticky zvolen. To je úplně zvrácené. Avšak ani nejlepší starosta, demokraticky zvolený a velmi svědomitý, nemůže kompetentně rozhodnout, kdo bude nejlepším primářem v městské nemocnici, když dosavadní primář odešel. Prostě tomu nerozumí. Ta otázka nespadá do kompetence právního článku, neboť tato kompetence se vztahuje jen na to, čemu každý rozumí. V klasickém kapitalismu se dostane člověk ke správě např. továrny či sanatoria tím, že tento kapitál koupí, zdědí či třeba vyžení. Zdědí ho stejně jako předměty osobní potřeby. Takový dědic, syn či třeba neteř, nemusí však vůbec být tím neschopnějším správcem kapitálu. Původní továrník snad továrnu vybudoval díky svým schopnostem a své pílí. Tyto vlastnosti však vůbec nemusí mít jeho dědic. Továrna pak může být řízena nekompetentním člověkem, ale díky tradici, díky dobrému zvuku firemní značky se ještě dlouho udržuje, vlastně neprávem a škodlivě. Ani nabytí např. vyženěním nebo koupí neznamená, že kapitál se dostane do rukou tomu nejschopnějšímu. Kdo má dost peněz na zakoupení sanatoria, nemusí být

nejlepším primářem. Je tedy zřejmé, že ani ekonomický moment, tedy dostatek peněz, není dobrým vodítkem pro výběr nejlepšího primáře. Jestliže svobodná lékařská fakulta určí udělením doktorského diplomu, kdo je schopen být lékařem, může táž či podobná instituce, tedy instituce svobodného duchovního života, určit, kdo je schopen být primářem. Pěstování talentů a schopností, ale také hodnocení talentů, schopností, kvalifikace – to je věcí svobodného duchovního článku, hlavně jeho složky pedagogické. K této složce patří zejména také vysoké školy, nejlépe školy různého zaměření, jako existují různé církve. Pro výběr do úřadu kněze či biskupa je kompetentní příslušná církev; takový úřad nelze koupit, vyženit ani zdědit, nemá ho také přidělovat nějaký státní církevní tajemník či státní úřad pro věci církevní. Právě tak by měl primariát např. v homeopatické či antroposoficky rozšířené nemocnici dostat ten, koho uzná za nejlepšího homeopatické či antroposofické lékařské fakulta, po případě takto zaměřená lékařská komora či společnost či podobná instituce. Dědit by se měly leda věci osobní potřeby, nikoli výrobní prostředky.

Dalším překvapením pro naše myšlenkové zvyklosti je sdělení duchovního badatele, že předmětem koupě a prodeje sice může být zboží a služby (pozor!, nezaměňovat službu s prací; to je něco jiného!), ale že předmětem koupě a prodeje nemají být pozemky! Pozemky totiž, pokud nejsou obdělány, zastavěny apod., nejsou zbožím, protože je nikdo nevyrobil a žádná poptávka nemůže vést k jejich rozmnožení. – Zejména toto by se musilo velmi podrobně rozvést. Připomeňme, že k pozemkům patří i půdní bohatství, např. ropa. Jakým právem má být jednotlivec či stát extrémně bohatý, protože se právě na jeho pozemku našla překvapivě ropa, a jiný má tu ropu, která tryská ze země sousedovi skoro sama, draho kupovat?

Důležitým prvkem ekonomického článku jsou asociace. Rudolf Steiner tím míní jakási družstva výrobců či spotřebitelů, především však sdružení výrobců, obchodníků a spotřebitelů. Často si ani neuvědomujeme, jak kolem nás vznikají zárodky takových asociací. Nyní např. sdružení lékařů, kteří budou pracovat pro zdravotní pojišťovnu, a této pojišťovny. Sdružení má s pojišťovnou vyjednat kolektivní platební podmínky, tedy tarify za úkony léčebné péče, a jiné podmínky. Byla by myslitelná zvláštní zdravotní pojišťovna, která by sdružovala výrobce antroposofických (plus event. homeopatických) léků, lékárníky a lékaře takto zaměřené, a dále pojištěnce – potencionální pacienty, kteří mají zájem na takovém léčení.